

Píše Michal Topor

(E*forum, 16. 11. 2011)

Koncem října **Pavel Janoušek** ve Tvaru otiskl text s názvem Sněhurka a sedm trpaslíků a podtitulem Region jako problém při psaní dějin literatury (č. 17 z 20. 10. 2011, s. 6-7). Nápad „teoreticky vysvětlit“, proč před lety sešlo z pokusu zapojit do výkladu dějin české literatury po roce 1945 kapitoly o dění v regionech, autor bohužel podložil několika odstavci, v nichž se rozhodl čtenáře poučit. „Musím v této souvislosti připomenout, že **objekty historických textů** jsou konstrukce,“ hlásí na úvod svého expoé, jako by to, co říká, prostě absolutně a už dávno platilo, v nějakém jediném možném diskursu, bez ohledu na jiné, alternativní tradice uvažování (srov. naproti tomu např. pronikavou reflexi problematiky „předmětu a diskursu“ v práci Rogera Chartiera *Au bord de la falaise /1998/*, česky *Na okraji útesu*, přel. Čestmír Pelikán, vyd. Pavel Mervart 2011). Jako by neměl potřebu vlastní pozici reflektovat, projasnit, třeba poukazem ke specifickým ideovým trasám, po nichž ke svým východiskům došel.

Texty o historii podle Janouška konstruují své objekty, resp. literární historik usedá, píše text a konstruuje svůj objekt. Hle, metodologické krédo: stačí psát a „objekt“ prostě bude? Objekty, jako je „literatura“ - píše však Janoušek vzápětí - existují „nezávisle na konkrétním mluvčím, neboť jsou fenoménem sociálního vědomí a kolektivní paměti, svébytnou nadosobní hodnotou, s níž se členové kolektivu mohou identifikovat“. Jak (a taky proč) konstruovat něco, co už „nezávisle“ existuje? A to se ani raději příliš neptejme, co asi z literatury zbývá, skončí-li v pomyslné kolektivní hlavě.

Janoušek vytváří k možnostem regionalistického přístupu dominantní protějšek: bádání orientované k „národní literatuře“ (ke „konstruktu s jediným hrdinou“, s jediným centrem), a paušalizuje: „Literárněhistorické publikace a texty, které vyprávějí její příběh, totiž bez výjimky vycházejí z toho, že česky psaná literatura je jediná a jednotná.“ Literárněhistorický výkon takto vyvedený se pak může leda podílet na „budování určitého mýtu“, „mimo jiné [...] vymezit a pojmenovat literární činy určité lidské komunity a tím také potvrdit její existenci a osobitost“. V takové děsivé rituální scéně nezbyvá „jednotlivému historikovi a jeho narativům“ než „respektovanému *nadosobnímu subjektu*“ a současně svému „*internímu subjektu*“ (rozuměj zde: národní literatuře) sloužit, a sice „tím, že jej transformují v objekt svého pozorování, zkoumání, klasifikování a interpretování“. Literární historik v této vizi slouží nadvakrát: „literatuře“ a určité societě, jejíž status má stvrdit: „Dějiny národní literatury se totiž píšou proto, aby doložily, že i *my* máme literaturu a že *naše* literatura je přinejmenším tak dobrá jako ta cizí.“ Sluší se autorovi za takový objev poděkovat: literárněhistorické usilování generací minulých i badatelů nejmladších máme tu konečně shrnuto v pěkné

diagnóze.

www.ipsl.cz